

نومیکوٹاک: 2017

آئی ایس ایس این: 2071 - 9477

البُرْدُ

اتچ ای سی آن امنا کروک

شو زکار: ڈاکٹر منظور بلوج

شعبہ براہوئی
جامعہ بلوچستان کوئٹہ

ساتھ کی براہوئی پٹ پولی نہیں نک البرز

نومیکوتاک: 2017

آئی ایس ایس این: 2071-9477

پنہ غاک

سر ہالاک

1-12

خضدار ناجدید منظوم ادب

زبیدہ رحیم، پروفیسر ڈاکٹر عبدالحیم صادق، ڈاکٹر منظور بلوچ، محمد طاہر جمالدینی
براہوئی، خواننگ نازبان خیال یا حقیقت کس؟

13-37

ایثار حسین ذوق، عبدالقیوم سون براہوئی، محمد طاہر جمالدینی، زاہدہ غلام رسول

38-49

براہوئی راجئی دستارنا اہمیت او گڑاں دو سکی نادود آک
محمد نادر شاہوی، شبیر احمد شاہوی

50-60

براہوئی راجئی بیٹھی گوازی کنگ ناوز و ڈول آتا پٹ و پولی جاچ
محمد اقبال سالاڑی، یوسف مینگل

61-80

براہوئی صورت محظی ائی ہمزہ ناز و استعمال
حافظ اللہ سر پورہ

81-90

براہوئی قدیم ادب فی تواریخ ناویلاک

شبیر احمد شاہوی، ڈاکٹر لیاقت سنی، غلام حیدر نازابا کی

91-102

براہوئی افسانہ ائی مست و بدل

اللہ بخش لہڑی، عبدالقیوم سون براہوئی، عبدالقیوم جوہر منگروئی، عابدہ بلوچ

103-117

براہوئی حروف تجھیں املانا تو سل آک

منیر خلقی، ڈاکٹر لیاقت سنی، محمد اکرم رخشانی

118-128

براہوئی فی اشیج ذرا مس نابنا

وردا نہ بلوچ، ڈاکٹر حیدر رزاق، غلام حیدر نازابا کی، عنایت اللہ لہڑی

129-144

براہوئی خلقی شاہری نا شونداری فی ریڈ یونا کڑو

زمس جیں، پروفیسر ڈاکٹر عبدالحیم صادق، ڈاکٹر منظور بلوچ، نسرین گل

145-155

براہوئی ادب، چنانچہ

محمد اسلم منگروئی، عبید اللہ ابدال

156-170	براھوئی ادب لی فارسی آن مٹ و بدل، عبدالخالق ابا کبی ناکاریم ملک محمد ابراهیم، ڈاکٹر محمد بلال
171-178	صنف نعت گوئی، تاریخ و روم حاجره صادق، ڈاکٹر حیدر زاق، اقبال ناظر، عابدہ بلوچ
179-187	براھوئی توشتی روایت اواینونا خواست آک ڈاکٹر منظور بلوچ، اقبال ناظر، پروفیسر ڈاکٹر عبدالحیم صادق، نسرین گل
188-195	شقافتی روم اور اج، اسر جاچ اس یاسمن ہاشم، ڈاکٹر حیدر زاق، اقبال ناظر، عابدہ بلوچ
196-207	بولان: براھوئی غزل ناراجی و قومی سر حال آسمی مزاحمت ناچیدہ عبداللہ بلال، نسرین گل، زیب النساء

براہوئی صور تخطیٰ ٹی ہمزہ نا ر د استعمال

حفیظ اللہ سرپرہ

لیکھر (براہوئی) گورنمنٹ گرلز انسٹ کالج پچھ

اسکالبر پی انج ڈی براہوئی

شعبہ براہوئی جامعہ بلوچستان، کوئٹہ

Abstract:-

Orthography plays a basic and most important role in development of a language. But it is one of the most neglected and undiscussed issue in Brahui. There are so many debatable issues in Brahui orthography but some most important parts of speech and cases in Brahui are indiscriminately used and misspelled out of rule and regulations of the grammar. Indiscriminate misspelling of the Alphabet () in various cases of Brahui has disturbed and mixed up the meanings of the words and the original words have lost their real shape. This article deals with the same serious misspelled and erroneous usages of () in various cases, and tries to eradicate these errors and show the real face of the important cases to bring uniformity in Brahui orthography.

ڈرسی راستی

زبان کے نا شونداری او زیبائی کن اونا صورت خطیٰ نا قاعدہ غاتا سو گو منگ بھاڑ ضروری مریک - او دا قاعدہ غاتا بند او اصولا تازیا منگ ہم لازمی اے۔ ن تو زبان ٹی اسٹی او یک رنگی سلیپک او لقطا تا اصل دروشم ہم گو منگ۔ دنیا نا ہر شوندار ازبان تے کن ہر ا قاعدہ او اصولا ک مقرر کن گانو، لکھوکا ک ہموڑا و فتے آ عمل کنگ نا پابندار یر او اوفک دا اصول او قاعدہ غاتے آ عمل ہم کیرہ۔ دے براہوئی ٹی لکھوکا ک تینے گراہمرا او قاعدہ نا اصول او ضابطہ تا قید و بند آن آ جو سر پند مر سالقطا تے ہر او ڑسجا لکھرہ۔ دنیا نا چندی زبانک وخت ستوں او را او رتینا صورت خطیٰ ٹی او رتموکا بے ضابطکی او بے قاعدگی تا اصلاح کر سا او فتے صحیح کیرہ۔ ایسو ہم دنیا نا کسی بھلا بھلا زبان تے ٹی صورت خطیٰ ناویلاک بجلو خود

کے اسکان اریر۔ دا ویل آن اردو و فارسی کونا بھلا زبانک ہم بچتو ولے اوپک ہم صلاحی اٹ دا ویلاتے مرنگ ناکوش کرسا بسنو۔ صورت خطی ٹی ردینگ امرودی مریک او اولی اصلاح ناضورت انتہے مریک دابارہ ڈاکٹر عبد اللہ صدیقی ناپانگ اے کے

”عام طور پر اصلاح کی ضرورت اس لیے پڑتی ہے کہ ایک لکھنے والا اپنی رائے کو دخل دے کر، ایک غلط راہ اختیار کرتا ہے؛ اور دوسرے بغیر تحقیق کیے ہوئے، اُس غلطی کی پیروی کرنے لگتے ہیں۔ جہاں کسی غلطی کی تکرار ہوئی، یا وہ کتابوں اور اخباروں میں راہ پا گئی، عوام کے لیے یہ ایک بہت بڑی سند ہو گئی کہ فلاں لفظ ایک کتاب میں یا کسی اخبار میں یوں لکھا ہوا تھا۔ بڑی مشکل یہ ہوتی ہے کہ ان لوگوں کی تعداد بہت کم ہوتی ہے جو صحت اور اصول پر نظر رکھتے ہیں بڑا گروہ مقلدوں یا عادت کے بندوں کا ہوتا ہے اور تدارک اور اصلاح کی ذمہ داری اہل تحقیق پر عائد کی جاتی ہے“ (خاں:

(9-10:2013)

برا ہوئی صورت خطی ناہم کلان بھلا ویل ہنداداے کے اگہ کس اس لفظ اس کتاب یا اخبار کے لیکھا تو پدی لکھو کا ک لفظ نا اصل درو شمے پنگ انت بلکہ اصل لفظے پہہ منگ نا کوششے ہم کپسہ اوخت تر دہن انگار داتا اسے مون پیروی کر سا لفظ نا اصل درو شمے گوہرہ۔

زبان کے معیاری ڈوڑ و درو شم سے لیکھنے کھوڑ (رسم الخط) پارہ وخت اُس کہ ہم لکھوڑ نا مطابق زبان نا توار و حرفا تے اصل درو شم او صحت اٹ لکھنگ نا پن صورت خطی (اما) اے۔ اما نا تعریفے رشید حسن خاں دا اوڑ لکھانے۔

”اما در اصل لفظوں میں صحیح صحیح حروف کے استعمال کا نام ہے۔ اور جو طریقہ ان حروف کے لکھنے کے لیے استعمال کیا جاتا ہے وہ رسم الخط کہلاتا ہے۔ اس بات کو اختصار کے ساتھ یوں بھی کہا جا سکتا ہے کہ اما“ لفظوں کی صحیح تصویر کھینچتا ہے، لغت کی کتابوں میں اما کی تعریف عموماً ایک جملے میں کی گئی ہے؛ رسم الخط کے مطابق صحت سے لکھنا۔“ (خاں: 21:2013)

صورت خطی نا بابت مسہ گڑا یات تھنگ نا او۔ تغیر، اصلاح او صحت۔ دا ہر ٹسٹ جتا جتا گڑا او۔ بھازاک دافته اسٹ سر پندر مساز دیکرہ۔ دافتا گونڈ وڈ کر کس دا ڈڑاے۔

تغیرنا حیثیت صور تخطی ثی تاریخی مریک۔ دازبان کے ناردوں نا مختلف مرحلہ غاتا چائندہی یے کیک۔ تغیرنا فذ منگ کپک بلکہ دامینہت مدان مانا جا گہ کیک۔ وہنکہ مُست تباہا ہوئی ٹی مطلب او سخت داسنا علمی او شعوری دوراث مطلب او مقصد لکھنگرہ دا تغیراے ہر ازبان ناردوں نا نشاندہی یے کیک۔

اصلاح آن مراد اسے کمبونی کے مرنگ یا لفظ کے ٹی پین آسانی او بسلی و دی کنگ اے۔ صور تخطی ثی اصلاح کنگ شکھڑا او پٹ و پول کروکاتا کاریم مریک۔ اسے لفظ کے آراوڑ لکھوئی اے، او نا دروشم امر مرے او اوٹی آرآ حرفاتا استعمال مرے دا کل اصلاح نا کاریمک او۔ وہنکہ برآ ہوئی لکھوڑ کمیٹی تینا چار میکو دیوان ۲۷ مئی ۱۹۸۹ سنا مجھی ٹی حروف ظرفاتے ٹی اصلاح نافیصلہ کرسا پارے کہ اردو نا حروف ظرفک ہرا ”ج“ آن شروع مریرہ او فتے کن برآ ہوئی ٹی ”ہ“ او ہرہ ”ک“ آن شروع مریرہ او فتے کن برآ ہوئی ٹی ”الف“ نا استعمال کنگی۔ وہنکہ اراثے۔ کہاں، ارہا۔ کون سا، اراثم / اراؤخت۔ کب اکس وقت، اراؤڑ۔ کس طرح ہراثے۔ جہاں، ہر۔ جونا، ہر اتم / ہر اوخت۔ جب / جس وقت، ہر اوڑ۔ جس طرح کمیٹی دافیصلہ غاتینہت ہم عمل کنگ نا کوشش کرے او ایلو لکھوکاتے ہم داڑا عمل کنگ نا پارے۔ دا صورت خطی نا اصلاح پانگ۔

وختس کہ صورت خطی نا صحت نا ہیت مریک تو داڑاں مراد داداے کہ اگہ لفظ کے ٹی ردکس جا گہ کرینے یا لفظ کے نادروشم غلط گئے آئانے تو ہموردے مرکر سالفے او نا اصل دروشم اٹ پدا ہنگ۔ لفظ نا صحیح او درست انگا درو شے پاش کنگ او اودے اصل دروشم ٹی ہنگ صورت خطی نا صحت نا اہم انگا مقصد مریک۔ وہنکہ ”ءے“ یے ”اے“ او ”ءے“ یے ”او“ لکھنگ نا نشاندہی کنگ۔

برآ ہوئی نا ساڑی آلکھوڑ ۱۹۶۰ء آن راجح اے۔ ایم اخبارنا ایڈیٹر نور محمد پرواہ تینا اخبار کن فارسی طرز نا اردو لکھوڑے تینائی کرے او ہندن برآ ہوئی ایسو اسکان ہند الکھوڑ ٹی لکھنگ۔ وخت اکیم کے ۱۹۸۰ء آن برآ ہوئی ادب ٹئی پٹ و پول نا بناء ہم منے۔ ایسو یونیورسٹی لیول آ برآ ہوئی ٹی ایم اے، ایم فل او پی ایچ ڈی منگٹی اے۔ تدوکاے ۵ سال ٹئی باید اس کہ برآ ہوئی تا تینا جند نا جتا او مکملو

لکھوڑاں راجح مرؤس دلے داڑے حالت داداے کہ دا مچا وخت تئی ہندارانج آنکھوڑنا اصل
املائے ہم صحیح کنگ متوا۔ دا ردی براہوئی ادبی سوسائٹی براہوئی صورتختی کمیٹی جوڑ کر سا اسہ اہم او بے مٹو
کوشش کرے ہر ابراہوئی ادب ناشونداری کن بھلو گام کس اس۔ دلے داڑے ہم گروہ اس ردے
تحقیق، بے قاعدہ او بے دلیل آن براہوئی صورتختی ٹی او ار کنگا۔ ہر اقتا پیروی داسہ اسکان
برجاۓ۔ اینو اسکان نئے کس دافتہ آغور کرینے نئے تحقیق، ہندا کان بھازالقطاتا دروشم
گردیزگا نے۔ واہم براہوئی صورتختی کمیٹی نابھازافیصلہ غاک براہوئی صورتختی ٹی اسٹی او اسہ رنگی متنگ
تئی بھلو کوشش کس کرینو۔ کمیٹی نابساکاتا نیک نیتی او زبان ناشونداری او شرحدی کن ارفو کا گاک لکھ کس
کڑزدہ او دا کمیٹی نافیصلہ غاک براہوئی صورتختی نابند اوی او زبانے موں مسی دنگ نابنائی کاریمک
او۔ ارمان کہ دا کمیٹی برجا سلوس، متنگ کر یکہ اینو براہوئی صورتختی ٹی داخہ بے قاعدگی او چیزگی
متوا گہ۔ انتہے کہ پٹ و پول ناکسر ک بند اسل مفسہ۔ اسے پو سکن لکھوک نے براہوئی لکھنگ تئی بھاز
مشکل مریک انتہے کہ او مختلف کتاباتے بلکہ اگہ دا پان تو غلط مفروے کہ اسے کتاب نے اسے لفظ کیئی
دروٹھیتے ٹی خنک او ہندن مختلف معنے او مفہوم نابھازالقطاتے اسے دروشم تئی لکھوک خنک۔ براہوئی
صورتختی نارویں کاتا اسہ بھلو سوب کس داہم ارے کہ نانا نوشتوک دا خس بے واک او غیر ذمہ داراے کہ او
اینس لکھانے او فتے دوارہ ہپک نئے کپوز منگ ان پد لقطاتا صورتختی آن نظر شاغک۔ براہوئی
صورتختی نامہار کپوز رنادوئی مریک۔ او براہوئی ٹی کپوز کروکاک عالم و فاضل توافس، نئے تکمل و ڈاٹ
براہوئی ٹی کپوز کنگ ناسیق ہلکنو او نئے براہوئی نا گرامر، قواعد و ضوابط آن سی اری، اوفتا کیشور
کاریمک انگریزی او اردوئی مریرہ براہوئی نا کاریم او فتے و دھیکی ٹی ڈو بریک، داڑے گڑا اواتت
کس سر پند مسر یا ہر الفاظ او فتے ہر اوق ٹھجاؤ ہموڑ لکھ رہتا۔

دا آرٹیکل نا مقصد براہوئی صورتختی ٹی اصلاح کنگ یا القاطاتے پو سکن دروشم متنگ اف بلکہ
اصل مقصد براہوئی صورتختی ٹی گروہ اس اہم انگا خصوصاً ہمزہ نارو چہی آن ودی مرکار ارتانا شاندھی کر سا
اوفتا اصل دروٹھے پاش کنگ او اوفتا صحت صحیح کنگ اے۔

زداتا زند

براہوئی صور تخطی ثی کلائ بھلا رد ”ہمزہ“ نا بے جا گک او بے ڈول استعمال اے۔ ہمزہ براہوئی نا اہم حرف کس اے دادے براہوئی حرفا تے ان کشنگ آن بھاز اوئیں آک ودی مریرہ۔ دلے دانا غلط او بے جا گک استعمال براہوئی صور تخطی ثی بھاز ار دینکا تے ودی کرینے۔ ہمزہ توں زیر، زبر او پیش خلسا دادے چندی جا گک غا تے آ چندی معنے غا تے کن استعمال کشنگ۔ ہند اعلامت ”ء“ براہوئی لی گرا مگر نا بھازا وڑتے کن استعمال مریک دہنکه اردو نا امدادی فعلاک ”ہے/ہیں“، مفعولی وَدھکی حرف (حرف اضافت) ”کو/پر، پہ“، براہوئی نامقرر/متین او غیر مقرر/متین انگا صفت ”پیہنا (پہن آ) اولنا (اولن آ)، مسونو (مسون و) زیبا و“ او حرف علت ”اور“۔ دانا استعمال براہوئی لکھئی داخہ زیات منگ اے کہ بھاز القطا تا اصل دروشم او دیم منگی اے اودا براہوئی لکھنگ کی بھاز مشکل ودی کرینے۔ داعلامت ناصح استعمال او اصل لقطا تا حقی دروشم داوڑا۔

براہوئی صور تخطی کمیٹی نا چار میکو دیوان ۲۸ مئی او پنچمیکو دیوان ۱۹۹۰ مئی سوچ و بچار او بحث و تران آن گذ ہمزہ نا استعمال ضروری قرار تر سا دافیصلہ کننگا کہ۔

”اُردو نا بے کن براہوئی لی ہیں کن ہنو شتہ کننگے۔“ (صابر: 1998: 95)

دلے کمیٹی نا دافیصلہ قاعدہ ناچھو اصول کے نامطابق ٹھیک اف۔ کمیٹی بیرہ تو انا بنیاد آ دادے حرکت کس قرار تر سا ہمزہ نا کیر غ آزیر خلنگ آن ”ہے“ او باعث آ پیش خلنگ آن ”ہیں“ نامعنه غا تے کن استعمال نا فیصلہ تیس۔ ختن کہ دا بیرہ حرکت کس آ خد بلکہ مکملو امدادی فعل کس اے۔ ہر انا مصدر ”اننگ“ (Anning) اے او ماضی ناصیخہ ”اس“ (Ass) اے۔ امدادی فعل ہمو فعلے پارہ ہرا پین فعل کے نامراج یا زمانہ (وخت) کے پاش کیک۔ دافعل نامعنه کے پورا کننگ کن اوڑتوں مک کیک۔ براہوئی نا امدادی فعلے مجھا تفصیل توں انگریز براہوئی لکھوک سرڈ بنس برے اینو آن اسہ صد و ڈھ سال مُست تینا پت و پولی کتاب کئی داؤ ڈلکھانے۔

Anning, to be

The substantive verb is defective, and what tenses there are, are not derived from the same root. The infinitive *anning* is almost obsolete, and its use is seemingly confined

to one or two set phrases: e.g., *anninki pas, shikar sebina dorati baz e, maga ne du tamme*, as a matter of fact(lit. for existence' sake you may say)there's sport in abundance on the Sibi canal, and you possibly get some; *anninki da kasarat dir are*, as a matter of fact there is water on this road. Imperative there is none,though a trace of one is perhaps preserved in *bash-a*, arise, seeing that there is no verb bashing. Nor are there any participles, noun of obligation or perfect. On the other hand, though both present indefinite and future are missing,there are two forms of the present.

(برے: 1977: 150(S248))

(براہوئی بدل)

”اصل فعل عیب دار اے، او اخہ کہ زمانہ اریر، دانا نئخ آن کل تا جوڑ مفسہ۔ مصدر ”انگ“ تقریباً متروک اے، بظاہر دانا استعمال اسہ ارا فقرہ اسکان محدود اے: دہنکہ ”انگ“ کہ پاس، شکار پیسی ناؤورٹی بھاز اے، مگہ نے ڈوتمنہ۔ انگ کہ دا کسرات دیر ارے“ دانا فعل امراف، ہم کہ اسہ نشانی کس ”بعنہ“ ناد رو شمئی سو گوارے، وے ”جھنگ“ بچو فعل کس اف۔ نئے دادے صفت فعلی ارے نئے اسم مہربانی افعل مکمل/کامل۔ ایلو پارہ غادانا زمانہ حال مطلق او مستقبل ہر تو ماک افس او زمانہ حال نا اراؤڑا و۔“

امدادی فعل ”انگ“ ناہر تو ما زمانہ حالاتا او ماضی ناصیغہ غاٹے ہرن تو دا اوڑا و۔

فعل ماضی	فعل حال تاکیدی	فعل حال سادہ
بھازی	است	بھازی
نن ائن	ای اریث	نن آن
نم ائرے	نم اریے	نم ارے
او دا س	او اریر	او داے

دانا زمانہ حال سادہ او زمانہ حال تاکیدی نا منفی ناصیغہ غاک است او۔ فعل حال افعل ماضی نا

صیغہ غاٹے برہ (ترتیب) دا اوڑا و۔

فعل ماضی (منفی)	فعل حال سادہ / فعل حال تاکیدی (منفی)
-----------------	--------------------------------------

نن آتوں	ای اُلوٹ	نن افن	ای اف
نم اُلویں	نی اُلویں	نم افیرے	نی افیس
اوک اُلوں	او اُلو	اوک افس	اواف

دائران بناماضی ناپورو (ناکمل) او ماضی بعید / مطلق ناشبت او منفی فعل بتاکل صيغه گاک ہم ہنداقاude ن مطابق اری۔ براہوئی ٹی دالفظے ایلو ہرمیروں ہرزمانہ ٹی اسل ٹھیک لکھرہ و ختن کہ بیرہ فعل حال سادہ ٹی مسٹمیکو بندغ / ضمیر غائب (او، اوک) کن قاude غان اسل جتابیرہ ہمزہ ناکیر غ آن زیر او بالغ آپیش کس خلنگ آن اصل فعل بتادر و شمے گوئنگی او۔ دافعل بتا بن ”انگ“ اے، او ہرا ضمیر توں ہرا زمانہ ٹی کہ استعمال مرے ”الف“ آن لکھنگ۔ ہنداخاطران دافعل بتا ایلو غشت صيغه گا تے انبار فعل حال سادہ نا ضمیر غائب تے کن ”ء، ء، ء“ لکھنگ غلط او۔ او صحیح انگ القطا بتادر و شم ”اے“ ”و“ او ”اری۔ ہرا قاude نا اصول نا اسل مطابق ارے۔ او دافتا توار براہوئی نا ارا مرغنا مصویت غاتا توار اے۔ براہوئی ٹی دا امدادی فعل جملہ یافقرہ نا گڈ سرٹی بریک او غشت و ڈ بتا القطا تے آن مدام جتا او ”الف“ توں لکھنگ۔

بیرہ فعل نا ہنداء اراسیغہ غاتے پہہ مفنگ او دافته کن ردوعلامت کس مقرر کنگ نا سوب آن زمانہ حال سادہ نا چاگرداں تے ٹی پین ہم چندی ر دینکاک و دی مسنوا۔ او براہوئی ٹی دالفظے او ار کرسا پوسکنو او بے بن و فعل جوڑ کرسا استعمال کننگی دہنکہ ”سے/ائے/اے، کے/کو اکس ا ٹرے، گٹ اکن، ٹے/ٹو“ ہرا فتاوضاحت دا ڈاے۔

حروف تکمیر او امدادی فعل (سے/ائے/اے)

سے/ائے/اے تے براہوئی ٹی بطور امدادی فعل استعمال کننگ و ختن کہ دا اسٹ آخہ بلکہ اراجتا معنے و مفہوم تنخو کو لفظ او۔ اصل اٹ القطاک ”کس + او“ اری۔ او لکیو لفظ حرف تکمیر اے او ارمیکو امدادی فعل۔ دافتا اسے جاگرہ لکھنگ چو قاude او اصول کے نا مطابق ٹھیک اف۔ دا گراگرنا ارا جتا ڈنچ او، او قاude نا مطابق دافته جتا لکھنگ دہنکہ

ٹھیک	غلط
داجونو کتاب کس اے	داجونو کتابے / اے
اخہ بھلوار اس اے	اخہ بھلوارے
کوئے جوانو شارس اے	کوئے جوانو شارے / اے

دلے دایات مرے کہ ہر اتم جملہ ئی حرف تیکیر "کس"، "ناؤ دھکی" حالت استعمال مروئی اے تو

"گڑا" کے / اے "لقطاک" بریرہ۔ وہ نکہ

سنگت کے توں انگ اٹ۔ کتاب کے لیکھوک اس۔

گڑا سے نا ضرورت ارے؟ اڑا سے لیڈ کاتینے۔

وڈھکی حرف اوامدادی فعل

بیرہ زمانہ حال سادہ ئی ہم حروف ظرفاک کہ "ر"، آگزٹرہ او فتے توں امدادی فعل "انگ"

آن مُست "کن"، "ناؤ دھکی" مریک۔ وخت کس کہ برا ہوئی ئی دادے امدادی فعل ستوں اسے جا

لکھرہ۔ ہر اتسوب آن دابرا ہوئی ناجتا اوامدادی فعل لگرہ ہر افتابچو بینیاد کس اف، قاعدہ ناہم اسل خلاف

اے اولقطا تا اصل دروشم نا گڈو یگ ناسوب ہم جوڑ منے۔ اتنے کہ اراجتا او لفظ او، قاعدہ نا مطابق

دا فک جتا لکھنگر تو گرلقطا تا صحیح او حقی دروشم پاٹ مریک۔ وہ نکہ

ٹھیک جملہ غاک	غلط جملہ غاک
ہمیرے یک کن اٹ	ہمیرے گٹ
ہند اڑے کن ان	ہند اڑے گن
اراڑے کن اس	اراڑے گس
ہموڑے کن ارے	ہموڑے گرے
ایڑے کن اے	ایڑے "کے"
واڑے کن او	واڑے گو

(دایات مرے کے فعل "کے" اسے جاگہ سہندادر وشمی ہم بریک ولے اوڑے دامدادی فعل "انگ" نازمانہ حال سادہ نا آنہ بلکہ فعل "کنگ" نازمانہ حال مطلق ناضیر غائب است (واحد) نا صیغہ اے۔ دہنکہ اودے پابرے کاریم کے۔ اودے انس کروئی اے کے۔)

جمع نادر وشمی اگر فاعل نامفعولی حالت مقرر / متعین مرے تو داڑے ہم است آنبار "کن"

لگ۔ دہنکہ

براہوئی	اردو بدل
اہم آس تے کن اٹ / ان	بھائی والوں کے ہاں / ہوں
عادل آس تے کن اس / اڑے	عادل والوں کے ہاں ہوا / ہوں
الله گاس تے کن اے / او	چچا والوں کے ہاں ہے / ہیں

"کن" حرف رابطہ ہم ارے آغا نصیر خان دادے "جعلی حرف رابطہ" نا لڑ و بندی شاغانے۔ (احمدزی: 2014: 167) دہنکہ اونے کن سلوک اے، نے کن ارغ لانو، دا گدا ک دیر کن او۔

بھازی (جمع) نادر وشمی دا حرف طرفاتے توں "ئی نا و دھیکی ہم مریک" دہنکہ

آرافتے ٹی اٹ؟ ہندافتے ٹی ان۔

دافتے ٹی او۔ ہموفتے ٹی اے۔

ایفتے ٹی اڑے۔ ہمیفتے ٹی اس۔

ظرف مکان اوامدادی فعل

داریدی ہم ہموڑ غلط نگاری جاگہ کرینے۔ دا ہم ارافقظ او، آٹ + اے، آٹ + او۔ داڑے او لیکو لفظ حالت مکانی اے، ارمیکو امدادی فعل اے۔ قاعدہ نا مطابق دافتہ ہم اسے جاگہ لکھنگ غلط اے۔ دالقطاک جتا جتا لکھنگ، او خاص وڑاٹ "آٹ" انتے کہ "آٹ" "او" "اٹ" کئی بھاز فرق ارے۔ دا تو مکاک جتا جتمانہ او مفہوم تخرہ "آٹ" حالت ظرف اے او "اٹ" حرف رابطہ۔ براہوئی نا حالت ظرف "آ" (اردو نا "پر" یا "پہ") کن استعمال مریک۔ براہوئی نا ایلو زبان تا نسبت تینا جند

سمازاج کس اے۔ بھاڑا جا گہ غاتے آضورت کن بھاڑا الفاظتے ئی اسہ توارے ناو دھمکی کر سالفظ تنا درو شے بدل کیک۔ براہوئی نا ہندا حالت مکانی وخت کس کہ زمانہ حال سادہ ئی استعمال مریک تو داڑے ”آ“، ”تون“ ”ٹ“ کے ناو دھمکی کنگلک، او اگر لفظ کس ”ہ“، ”آ کنگلک اے تو ”آ“، ان مست ”غ“ کے نا ہم دھمکی مرسا ”غا/غاث“، لکھنگلک۔ داڑان بنازمانہ حال تاکیدی او ایلو مجازمانہ تے توں داحرف ”آ“، ہندن آن ہندن استعمال مریک۔ دا حالت ظرفی امدادی فعل (انگ) نا اسہ ارا آخہ بلکہ زمانہ حال سادہ نا ضمیر نا غشت صیغہ غاتے ئی غلط استعمال منگلثی اے۔ دانا ٹھیک جملہ غاک دا ڈڑاو۔

ٹھیک	غلط
ای مش آٹ آٹ	ای مش آٹ/مش آٹ
نن درخت آٹ آن	نن درخت آٹن ادرخت آٹ
نی بامب آٹ آس	نی بامب اس/بامب آٹ
خاخو پاٹ آٹ اے	خاخو پاٹاٹے
ای درگہ غاث آٹ	ای درگہ آٹ غاث
خاخوک پاٹ آٹ او	خاخوک پاٹاٹو

داڑان بناء ایلو غشت زمانہ تا مچا ڈرتے توں داحرف رابطہ تینا اصل دروشم ”آ“، ”ستون بریک دھنکے۔ ای مش آریٹ۔ خاخو پاٹ آس۔ نن مش آئسہ۔ نم درخت آسسرے۔ او فک بامب آسرہ، ہندن ایلو مجازمانہ غاتے ئی داحرف رابطہ تینا اصل دروشم ئی استعمال مریک۔

مفولی و دھمکی حرف (حرف اضافت - encrement case - ”ے/ے“)

براہوئی صورتحطی ئی ایلو بھلا۔ رو پھی مفعولی و دھمکی حرف (حرف اضافت - encrement case) نا رد لکھنگ ارے۔ ہرادے ”ء“، یعنی ہمزہ نا کیر غ آن زیر کس خلسا ظاہر کنگلک۔ وخت کے براہوئی صورتحطی کمیٹی نا چار میکو دیوان ۲۷ مئی او پنجمیکو دیوان ۲۸ مئی ۱۹۹۰ء ئی سوچ بچارا و بحث او تران آن گذہ و دھمکی حرف (حرف اضافت) کن ہرافیصلہ یے تنس

او دا اوڑاے۔

”براہوئی لکھوڑی اردو نالفظ کو کن بھلائے یا اگہ جاگہ اس ضرورت مس تو اونا زیا ہمزہ اس خلائق، دہنکے یے نوشہ کنگے“ (صابر: 1998: 95)

امدادی فعل نائب کمیٹی نادافیصلہ اسل صحیح اس اوقاعده نا مطابق ہم۔ و لے کمیٹی نادافیصلہ یے براہوئی لکھوڑا ک امنا کر سانظر بفسہ او گیشیر لکھوڑا ک دادے ”ءے“ یعنی ہمزہ نا کیر غ آن زیرس خلا لکھرہ۔ کمیٹی نافیصلہ امدادی فعل ”ہے / ہیں“ کن قاعده نا خلاف اس اونا اینو پدے ایسا کان کل خن تر پیروی یے کنگٹی او، وخت اس کہ ہندا کمیٹی نافیصلہ و دھکی حالت ”کو“ کن اسل ٹھیک اوقاعده نا مطابق ارے و لے داڑا بھازا ک عمل کرو ک نظر بفسہ۔ ہندا آردیک براہوئی صور تخلی نادر و شے بدل کر سادادے بے نہہ او بے ڈول کریئے۔ وخت اس کہ ہندا لکھوڑا ک بے شدی او لا علمی ٹی بھازا جاگہ غاتے آدادے ”ے“ تون ہم لکھرہ، خاص و ڈاٹ بھازی (جمع) ناصیغہ ٹی ہر است دادے اسل ٹھیک یعنی ”ے“ تون لکھک۔ او بھازا جاگہ غاتے آاست (واحد) ناصیغہ ٹی ہم ”ے“ نا استعمال نظر بریک۔ ہر ابر اہوئی صور تخلی نا اسرگی او سہ و ڈی یے بھاز زیات متاثر کنگٹی اے۔ دا نا صحیح دروشم دا اوڑاے۔

و دھکی حرف نا مفعولی حالت نا است او بھازی نادر و شم دا اوڑاے۔

ے (است) تے (بھازی) (برے: 1977: 42)

براہوئی ضمیر نا حالت مفعولی تے ٹی ہم ”ے“ نا استعمال مریک دہنک
کنے ننے نے نمے او دے او فتے (صابر: 1998: 69)

ہند اوڑ براہوئی نا مفعولی و دھکی حالت ٹی ہم ہند ”ے“ نا استعمال مریک۔ ضمیر مفعولی تے آنبار دادے ہم اسم تون اوار نوشہ کنگٹ۔ ہر اڑے کہ ضرورت مرے یعنی اسم نا گذیکو حرف سکون او رکھنگ مف، داڑا ن بنا اسم معزف (Proper Noun) یا بندگ کے ناون سکون دادے اسم آن پد جتا لکھا دانا زیا ہمزہ نا ثان سکون خلسا دا اوڑ ”ے“ لکھنگ۔ دہنک
دا یات مرے کہ و دھکی حرف ہر جاگہ یا ہر اسم سکون بفک۔ دا نا تفصیل ہم اسہ مرغنو بحث و

ترانِ اس اے۔ مختصر دا کہ وَهُكی حرف ہموحالت اے ہر اڑکن کاریم کن کنٹلک۔ ظفر مرزا نامطابق حروف اضافت وہ حروف ہیں جو مضاف اور مضاف الیہ کے درمیان آئے۔

(مرزا: 1980: 45)

براہوئی مفعولی وَهُکی حرف کن ”ءُ“ نا استعمال اسل غلط اوقاعده نا اصولاً تا خلاف اے او براہوئی صور تخطی یے بے زیب کریے وخت اس کہ دا ناصح دروشم ”ے“ ارے۔ او دا است او بھازی تو مکاتے توں اسہ رنگی اٹ بریک۔ او صور تخطی یہی هم زیبائی او اسہ رنگی ودی کیک۔ گرواس رداں گا لقطاً تا ٹھیک دروشم دا ڈاے۔

ٹھیک	غلط
کتابے خواناں؟	کتابِ خواناں؟
اٹلے شارٹی خناٹ	اٹلیمِ شارٹی خناٹ
ملکی ے تقیس؟	ملکیِ تقیس؟
اقبال ے دے نیک ناشاعر پارہ	اقبالِ عدے نیک ناشاعر پارہ
اوکف جا گرے خغویں	اوکف جا گرے خغویں

ہند امفعولی وَهُکی یے بھازی ناصیغہ یہی غشت ٹھیک لکھرہ دہنکہ درختا تے گڈا نو۔ اٹلے تینا بیس بس۔ کسرتے تینا جتا کرین۔ گپینا ندارہ غاۓ خنار او پین پین پین
ظرف مکان (Locative Case) (ئی، آ، / گا، آئے / غاۓ)۔
 حالت مکانی نا لکھنگ یئی، ہم بھلو رؤس خنگ یئی بریک۔ دارِ یئی خاص وَڑاٹ حالت مکانی ”یئی، یئی“ ناوضاحت لازمی اے۔ براہوئی نا است (واحد) یئی اسم نا کچ سنا بابت گرواس مخصوص تو اری دروشم جا گہ کیرہ دہنکہ یئی۔ یئی، سنا۔ نا، بلکن۔ کن، ستو، تو، بلکہ۔ کہ او پین پین۔

حالت مکانی اصل یئی ”یئی“ اے۔ او مچالقطا تے توں ہند ادروشم یئی استعمال مریک ہر اتم اس سنا گڈیک تو ار حرف مرغون مصوتہ (Vowel) اس یا ”ءُ“ مرے تو دا ڈرے حالت مکانی نا بنائی مصوتہ یعنی ہمزہ پنگلک او بیرہ ”یئی“ استعمال مریک۔ دابارہ یئی سرڈیں برے لکھک کہ

In the case of nouns ending in a long vowel the initial vowel of the locative ending -ati is elided:- urati, in the house; khakho ti, in the crow; muruti, in the hare. If the noun is monosyllabic, the ending wavers between -ti and -ati, the preference being generally given to the former:- bati(ba-ati)in the mouth; deti (de-ati),in the day; duti(du-ati),in the hand. that the ending is, as a matter of fact, not -ti but -ati is abundantly proved not only by the case of nouns ending in a consonant, but by the lengthening of the formative increment -e- in the locative plural.

(برے: 1977:S248:44)

(براہوئی بدل)

”مُرْغَنَا مصوّة غا ایسِ مرد کا اسم تا در وشم تئی ظرف مکانی نا بنائی مصوّه پنگ، دہنکه اڑائی، خاخوئی، تو بے تی، بلی تی، مروئی۔ اگهہ اسم اسہ رکنی مرے تو لفظ نا آخر ”تی اوئی“ نا نیام تئی پھیری کیک و لے ترجیح ایہن اوکیوئے پنگ۔ باء تی (باء تی)، دے تی (دے تی)، دوئی (دوئی)۔ ایہن حقیقت تئی ”تی آخہ بلکہ تئی“، ظرف مکان نا بھازی جوڑ و کا حرف اضافت ”ے“ آن بنا گیشتری اٹ مصممه غا تے آخر تم مرد کا اسم تا حالت تئی پنگ آن ثابت مریک“

براہوئی تی ”تی“ نا استعمال مصدر تون ہم ارا وڑ تئی مریک۔ اسٹ مصدر تون دا بڑز کو ترو کامعنه او مفہوم یعنی ظرف مکانی نا در وشم تئی بریک او مصدر آن جتا لکھنگ۔ انتے کہ داڑے ”تی“ ”جتا لفظ اس اے۔ دہنکه

نی دینگ تیز اس، او زنگ تئی تما، سہدار خنگ تئی پذوراں۔

دا فعل نا برجا وخت و پاس نا صیغہ کن ہم استعمال مریک۔ او داڑے مصدر تون اوار لکھنگ، اوار لکھنگ آن دا نابنائی مصوّه حذف مریک۔ انتے کہ مصدر نا گڈیکو حرف ”گ“ داڑ تون اوار مرسا ز برنا تو اے جوڑ کیک، ہندن تی نا ہمزہ ختم مرسا پیرہ تی سلک۔ دادے مصدر تون اوار لکھنگ انتے کہ داڑے داجتا لفظ اس اف بلکہ فعل نا وڑ اس اے ہر ابرجا وخت و پاس نادر شانی ے کیک۔ دہنکه

کنگٹی اے، پنگٹی او، عنگٹی اس، پنگٹی اسر، مخنگٹی اٹ، لکھنگٹی آن

آ، غـ آئے، غـ

”آ، غـ“ یا ”آئے، غـ“ است او، دافتی بیرہ لہجہ نا فرق اے۔ براہوئی لی ”آ“ نا لکھنگ سئی ہم بھلور دس نظر بریک۔ وخت کہ ہندا ”آ“ براہوئی نا تینا اصول نا مطابق ”غـ“ مریک تو اوڑے دا اسل صحیح دروشم سئی لکھنگ۔ داڑے دا ہبیت واضح مرے کہ ”آ اغا“ است او بیرہ دافتی استعمال اٹ ڈرس خیال داری دامرے کہ ہر الفاظ نا گذیکو توار ”آ“ نا گونڈ یا مرغنا تو امرے یا گرا ”ہ“ مرے تو دہن انگا اسم تے توں ”آ“ نا بنائی ”غـ“ کے نا ودھکی مرسا ظرف مکانی ”غا“ لک، داڑان بنائے کہ ایلو چوالقطا تے توں ظرف مکانی ”آ“ نا استعمال مریک۔ گراہم نا قاعدہ نا مطابق داجتا و معدہ او مفہوم تجوہ کو لفظ کس اے ہنداخاطران دا اسم آن جتا لکھنگ۔ ہنداظرف مکانی نا استعمال مصادر توں کنگ وخت آہم ہنداقاعدہ نا خیال داری مرے نتو مصادر توں اوار لکھنگ آن جملہ نامعنه و مفہوم بدل مریک۔ ولے براہوئی صور تخلی لی ہمزہ نا بے وڑاوے جاگہ استعمال ناسوب آن ظرف مکانی ”آ“ کن ہم بھازا جاگہ غـ تے آہمزہ نا کیرغ آن زبر کس خلسہ دادے ”ءـ“ لکھنگ۔ ہر اغلطے اے۔ دانا اصل دروشم ہم او دیم مرسا انگنگی اے۔ دانا صحیح انگا دروشم داوڑے۔

(آ) پاٹ آ، ٹوپ آ، کاٹم آ، آسام آ، خل آ، کتاب آ، کاغذ آ، کٹ آ، ٹوت آ، شار آ، مل آ، ٹوب آ

(غا) اُراغا، خدا غـ، باوہ غـ، بلہ غـ، درگہ غـ

داڑان بید ظرف مکانی نا اسہ دروشم کس ”آٹ“ ہم ارے۔ ”آ+ٹ=آٹ“ ولے دانا استعمال بیرہ زمانہ حال سادہ لی چا فعلاتے توں مریک۔ ہر انا تفصیل بُڑا غلط امدادی فعل نئچو جئی تروک ارے۔

”آ“ نا استعمال اسم مصادر توں ہم مریک او مصادر توں دا نابنگ نا اراجتا و ڈراواست بطور ظرف مکانی ایلو فعل مجہول (Passive Voice) سئی مصادر نا صیغہ واحد توں۔

”فعل مجہول“ وہ فعل جس کا فاعل معلوم نہ ہو یا وہ فعل ہے جس کا فاعل کام کو برداشت کرے۔

(رضوی: 2012: 87)

ہر اتم "آ" مصدر توں ظرف مکانی نا طور اٹ بریک تو قاعدہ نا مطابق مصدر آن جتا لکھنگ۔ وخت نس کے فعل مجهول ہئی دا مصدر توں اوار لکھنگ۔ ہر تو ما تاد رو شم او معنے دا وزیرے۔

لکھنگ آ (مارنے پا پر)، خلنگا (مارا گیا)	لکھنگ آ (لکھنے پا پر)، لکھنگا (لکھا گیا)
ہنگ، ہرنگ آ (دیکھنے پا پر)، ہنگا / ہرنگا (دیکھا گیا)	ہنگ آ (کھانے پا پر)، ہنگا (کھایا گیا)

مقرر/ متعین او غیر مقرر/ متعین تو صیفی صفت پن تا پڈ کوک (سابقہ)

(Suffixes of the Definite and Indefinite Attributive Adjectives)

براہوئی صور تخطی ہی اسے پین بھلو رہس مقرر/ واضح او غیر مقرر/ واضح صفتاتا غلط لکھنگ اے۔ براہوئی ہی ایلو بھاڑا القطاتے آنبار واضح صفتاتے کن ہمزہ نا بائیخ آز بر کس "ء" او غیر واضح صفتاتے کن ہمزہ نا بائیخ آپیش کس "ء" خلسا دافت اعلامتاتے درشان کننگ۔

صفت نامقرر/ متعین آحالتے درشان کرو کا پڈ کو (سابقہ) نا بارہ ہی سرڈیں برے لکھ کر

the definiteness in the attributive adjective is ordinarily expressed by one or other of the ending-anga, -a. The choice between the two merely depends on the length of the simple adjective. If it is monosyllabic, it takes on -anga: sunanga shahr, the desert village: sakhtanga lat, the hard stick; kubanga pakhir, the humpbacked beggar; kullanga nan, the livelong night. In other cases the ending is -a: piuna hulli, the white horse; murghuna kasar, the long road ; chunakka(chuna) mar, the little boy, as apposed to baluna (balla)mar, the big boy, the elder son; khudana karoka karem, the work done by the God; konoia dir, the drinking water. If the adjective ends in -a or a, a ghain is preferably inserted before the attributive endings: zebagha(zeba-a) masir, the pretty doughter; gandagha (ghanda-a) mar, the bad son.

(برے: 64(\$84):1977)

(براہوئی بدل)

"لس وڑاٹ تو صیفی صفت نامتعین ارا وڑا انگا، آ، آن درشان مریک۔ ہر تو ما تے آن است نا استعمال بیرہ لفظ نامغنى آمریک۔ اگر صفت اسے زکنی اے تو "انگا" لگک: مگن انگا شار، سخت

انگالٹ، کب انگا خیر، بکل انگان۔ ایلو حالت تے ٿي ”آ“ لکھ: پہننا لکی، مرغنا کسر، پڙنا کا (پڙنا) مار دانا تو چھر بھلنَا (بھلا) مار، خدا نا کرو کاریم، گنوئی آدیر۔ اگه صفت ”آ، ه“ غائِلک تو تو میںی ایسی آن مُت ”غ، ه“ کس شاعنگک“

برے ناو صاحت آن دا ہیت پاش مریک کہ آ، غا و انگا صفت کے نا تو میںی ایسی آبرسا او نا مقرر / متعین آ حالت نادرشانی ٿئے کیک۔ بر اہوئی ٿي ”غا، انگا“ صحیح درو شم ٻئی لکھنگه وخت کس کہ بر اہوئی لکھوکا تاز، هن آ ہمزہ داخه سوار منے کہ جا گه جا گه غا پاش انگا ”آ“ کن بیره ہمزہ نا عالمت آن کاریم ہلنگک۔ حالانکه انگریز کس صدی کس مُت بر اہوئی نا گرا تمر او اسے اسے قاعدہ و اصولے تفصیل اٹ لکھانے۔ بس غور کنگ او پہہ منگ نا ضرورت اے۔ ”آ“ ٿئے ”غ، ه“ نا عالمت تون لکھوکاک وخت کس هم ”غا/انگا“ ٿئے ”غ، غئی/انگء، ه“ نادر شم ٻئی لکھپس۔

صفت نا غیر مقرر / متعین حالت درشان کرو کا پد کو (سابقہ) نابارہ ٿئی سرڈیں برے لکھک کر

o: the suffix attached to the attributive adjective to express indefiniteness.

(برے: 1978)

ترجمہ۔ او: توصیفی صفت ٻئی غیر مقرر / متعین آ حالت درشان کرو کا پد کو۔

سرڈیں برے نابراہوئی صرفی لفظ گنج ٻئی تلفظ تون لقطاک واضح کروک اریر۔ او بُڑکو پد کو تا تلفظ بر اہوئی نام رغنا مصوٽة ”آ، او“ او۔ وختس کہ بر اہوئی ٿي دافتے گونڈ مصوٽة ”زیر، پیش،“ نتا تلفظ سر پند مرسا ”ء، ه،“ لکھنگ روچ ٻلنگئی اے۔ ہر انا نشاندہی او لفظ نا صحیح ٹھیک کنگ ضروری اے۔

صفت نا مقرر / متعین او غیر مقرر / متعین حالت نادرشانی کرو کا پد کو نا صحیح درو همک دا وز او۔

متعین مقرر / متعین حالت	غیر مقرر / متعین حالت
پہنناء (غلط) پہننا (ٹھیک)	ہننناء (غلط) ہنننا (ٹھیک)
سورناء (غلط) سورنا (ٹھیک)	چینناء (غلط) چیننا (ٹھیک)
سبرناء (غلط) سبرا (ٹھیک)	منڈناء (غلط) منڈو (ٹھیک)

حرف تکیر (Article) اس/اس (as)

”حرف تکیر ہمودا و ہر اغیر مقرر ا متعین بندغ یا گڑا اے کن پانگرہ۔“ (عبد الحق: 1914: 71)

براہوئی نابیرہ اسے حرف تکیر کس اے۔ ہر اغیر متعین حرف تکیر ”اس/اس“ اے۔ دانا بن بر اہوئی حساب نا او لیکو عدد ”اسٹ“ اے۔ ولے گیشتری دانا پانگ سئی او لیکو توار یا مصوۃ ”الف“ پنگ یا نیہہ ا دامریک۔ ہند ا خاطران او براہوئی صور تخطی ثی اسے رنگی یا اسٹی ہنگ نا خاطران دادے ”اس“ نا بجائے ”کس“ لکھنگہ تو جوان اے۔ تاکہ دادے امدادی فعل ”ائٹک“ نا فعل ماضی ”اس-ass“ ان جتا کر سا بر و کا وخت نا صور تخطی رداتے آن پچنگہ۔

ہوا اسم ہر ان ا گلڈ بیکو توار یا حرف ”ا/ا“ مرے، او فتے توں حرف تکیر نا او لیکو مصوۃ پنگ او بیرہ ”س“ نا وھیکی آن حرف تکیر در شان مریک۔ وہنکہ بھلو اراس اس، گڑا اس ارے؟ جا کھس انان، بادشاہس اس، جوانو چاں اے او پین پین داڑاں بنا ایلو اسਮ تے توں ”کس“ استعمال مریک۔ وہنکہ

خل کس، جو کس، دُون کس، خوکس، گھر کس، بیکی کس، بے کس، تیل کس، ایل کس
صفت نا غیر مقرر ا متعین آ حالت آن پدا گہ اسے مف تو حرف تکیر صفت توں بریک او
داڑے کس نا او لیکو مصوۃ ”ہمزہ“ پنگ بیرہ ”س“ نا وھیکی مریک۔ وہنکہ
پینوں ہلکٹ، بھلوں اس، خرنوں خناث، زیبا وس اے، مسونوں مرے

مماطلہ (Conclusion)

دنیا نا بھاز ا بھلاز بان تے ئی صورت خطی ناویلاک اینو ہم اریر۔ اگہ زبان نے نا املائی ویل او مشکل کس ودی مریک تو ہموز بان نا سکھڑا او نا ادارہ غاک مونا مر سا پٹ و پول، علم و دلیل او قاعدہ او ضابطہ غاتا مطابق داویلے مشکلے مُستی انگ او کام خلی کس جوڑ منگ آن اسدہم تو رہ او مشکلاتے ایر کر ساز بان نا ائی او یک رنگی نے متاثر منگ کن الپسہ۔ او مریک ہم ہندن انتے کہ اگہ زبان نے ئی دا ڈاڑھا مشکل، ویل او گراہی تے تو ٹنگ تو او ڈتون او رپین، ہم کیئی ویل او رداک ودی مریرہ۔ ہر افتاب بھاز منگ آن زبان نے نازیا ا وحی آ درو شم سخت خطرہ مریک او زبان ئی ہندو چیزگنی کس ودی کیک ہر ایسو برآ ہوئی ناصور تخطی ودی منے۔

برا ہوئی ئی جا گہ کرو کا صد آبے قاعدگی، گراہی او چیزگنی تا نشاندہی او ایسی اسہ آرٹیکل ئی کنگ ممکن اف۔ دا پڑا سجلومتہ ماری، خید خلنگ اعلیٰ وحی پٹ پول نا ضرورت ارے۔ دا آرٹیکل بیرہ اسہ حرف ہمزہ غان برا ہوئی صور تخطی ئی دودھوکا اہم انگار دا تا نشاندہی کر سادا فتا اصل او حی درو شم پاٹ او لقطا تا صحیح کنگ نا کوشش کس اے۔ وخت کس کے دا ڈاں زیات رداوے بے قاعدگی برا ہوئی نا بھاز لقطا تے ئی سازی ارے ہر افتہ ہر کس ہم کہ سجھا ہمون لکھک۔ ایہنا لقطا تا غلط درو شم بیرہ لقطا تے خراب کیک وخت کس کے گراہم نا بھاز ا اصول او قاعدہ غاۓ تے ئی استعمال مر و کا لقطا تا ر د جملہ او نا مفہوم او قاعدہ نا اصولا تے پچھے متاثر کیک۔ ہند او ویل برا ہوئی ئی داوخت ہمزہ یے حرف نا بجا یے مکمل لفظ نا درو شم ئی گراہم نا چندی و ڈرتے کن استعمال کر سا بھلو چیزگنی کس ودی کنگا نے۔ ہمزہ برا ہوئی حروف تھجی نا ہم حرف کس نے دا نا استعمال لقطا تے ئی جوانی اٹ او صحیح مریک و لے برا ہوئی لکھوکا ک ہمزہ نا جندے شیف بڈزا کر سا دادے چندی معنے او مفہوم تزوکو پورا لفظ نا حیثیت تسوہ برا ہوئی صور تخطی یے کلان زیات نقصان رسیفینے۔ اگہ برا ہوئی ئی ہمزہ نا تینا بطور لفظ استعمال منگ ختم مرے ہر احقيقیت ئی لفظ کس اف ہم۔ دادے لفظ نا درو شم ئی استعمال کنگ ہر اڑے کے گراہی اے ہموزے برا ہوئی صور تخطی یے گئے وڈ کر سا بھلو بے اصولی کس ہم ودی کریئے۔ دادے لفظ نا حیثیت اٹ ختم

کنگ آن صورت خطيٰ بھلو آسانی او بکیٰ کس و دی مریک، لقطاتاً حقی درو شم نار کھ هم مریک اوزبان ٹی زیبائی او سہ رنگی هم بریک۔ وخت نا ضرورت هم ارے کہ داسا پیر وی او رواداری نے یلہ کرسا حقی، سچا، قاعدہ نا مطابق او سائنسی و ذات بر اهونی لقطاتاً صحت او اصلی درو شے پاش کعنگی تاکہ صور تخطیٰ پین گمراہی نے تو نگہ۔ بر اهونی صور تخطیٰ کمیٹی نا جوڑ منگ بر اهونی زبان و ادب کن بھلو خوش بختی کس اس۔ ہر اڑے ہر مکتبہ فکر، ادارہ، ڈیکھ اولجہ نا ادیب او لکھوکاک او را اسرار او صور تخطیٰ نا بھازا ویل و مشکلاک ایس مرسر۔ دا کمیٹی بیرہ منہ کچاری اڈ منگ آن پد سلیں۔ صور تخطیٰ کمیٹی نا بھالی او سہ وار ولدا جوزہ اٹ تینا استخواہی او پسند نا پسندے مرضی ساز بان نا قاعدہ نا مطابق صحیح، اصل او حقی درو شے شون منگ، لقطاتاً اصلیتے رکھسا او زبان او او نا صورت خطيٰ مروکا سر پیہی او بے قاعدگی نے تو نگ۔ وخت نا کلان اہم انگا ضرورت اے۔

کتاب

احمد زمی، نصیر خان، آغا، ”براہوئی گرامر“، 2014، براہوئی اکیڈمی (رجسٹرڈ) پاکستان، کوئٹہ
 برے، ڈنیس ڈی ایس، ”دی براہوئی لینگوچ پارٹ ۱“، اشاعت دوم 1977، براہوئی اکیڈمی
 (رجسٹرڈ) پاکستان، کوئٹہ
 برے، ڈنیس ڈی ایس، ”دی براہوئی لینگوچ پارٹ ۲“، اشاعت دوم 1978، براہوئی اکیڈمی
 (رجسٹرڈ) پاکستان، کوئٹہ
 خاں، رشید حسن، ”اُردو املاء“، 2013، فکشن ہاؤس لاہور
 رضوی، سید وقار احمد، ڈاکٹر، پروفیسر، ”اُردو انگریزی فارسی عربی گرامر“، 2012، مقتدرہ قوی زبان
 پاکستان، اسلام آباد
 صابر، عبدالرزاق، ڈاکٹر، ”براہوئی لکھوڑ“، 14 اگست 1998، براہوئی ادبی سوسائٹی، کوئٹہ
 عبدالحق، مولوی، ”قواعد اردو“، 1914، الناظر پریس واقع خیالی عجیج لکھنوا
 یحییٰ، ظفر، ”براہوئی گرامر“، 1980، براہوئی اکیڈمی (رجسٹرڈ) پاکستان، کوئٹہ

ISSN NO:2071-9477
Volume & Issue No 09
2017

AL_BURZ

Recognised by HEC
Editor:

Dr. Manzoor Baloch

Department of Brahui

University of Balochistan Quetta

Publisher: Sadiq Printing Press Sabzal Road Quetta.